

Lagerbladet

Ö S T H A M M A R

En tidning till alla hushåll i Östhammars kommun från Svensk Kärnbränslehantering AB

Nr 1 • 2013

Snart går flyttlasset till Östhammar

Sid 13–15

När isarna bär i Roslagen

Sid 10–12

25 år med förvaret

Sid 3–5

En blick på världen

Sid 17–19

Foto Lasse Modin

Napparna dök upp i flytten

Vi ska flytta. Till sommaren går flytten till det nya kontoret i Östhammars tätort och vi längtar redan efter trevliga stunder på Östhammars fik och närheten till stadskärnan.

Men havsutsikten och de gamla arbetskamraterna på projekt Kärnbränsleförvaret (som blir kvar i Forsmark) kommer vi på kommunikationsavdelningen att sakna. Och så är det jobbigt att flytta. Jag måste städa skrivbordet, bara en sådan sak!

Flyttat har jag gjort många gånger förr, både i arbetslivet och privat. Ett år bytte vi bostad sex gånger. Oj vad det tog emot till slut. Men en flytt kan också innebära nya upptäckter. När äldsta dottern var liten hittade vår flyttbjälk 38 nappar vid flytten. Så fort hon tappat nappen hade vi i panik sprungit ut och köpt en ny. Nu kom alla fram igen: bakom sängen, under byrån, i hörnet i köket. I dag är lillan stor och flyttar snart hemifrån för gott. Och ja, det gör ont en smula.

Vid byte av redaktion tvingades jag en gång gå igenom ett helt skåp fyllt med block. Jag hade sparat vartenda ett från den första dagen jag klev in på redaktionen. En herrans massa intervjuer och en herrans massa block blev det 13 år senare.

Ett annat problem är att jag är otroligt dålig på att backa med släpvagn. Men nu räknar jag med att vi får hjälp med sådant. Och naturligtvis ser jag fram emot möjligheten att träffa alla trevliga Östhammarsbor och få närmare till jobbet. Läs om omvandlingen av före detta Stadshotellet till vårt nya kontor på sidorna 13–15 i den här tidningen.

I det här numret av Lagerbladet har vi också gjort en resa i tanken jorden runt. Närboende på platser där det redan finns eller planeras slutförvar för radioaktivt avfall finns världen över. Fast de är något färre i Gobiöknen i Kina.

Men vi börjar med ett jubileum.

Trevlig läsning, vare sig du är i flyttagen eller inte.

Eva Nevelius, redaktör

Lagerbladet är Svensk Kärnbränslehantering AB:s externa informationstidning. Den vänder sig i första hand till kommuninvånarna i Östhammars och Oskarshamns kommuner, där SKB har anläggningar. Tidningen ges ut i två lokala editioner, en för varje kommun, tre–fyra gånger per år.

Lagerbladet delas ut till alla hushåll och fastighetsägare i Östhammars kommun, cirka 2 000 hushåll i Tierps kommun och cirka 700 hushåll i Uppsala kommun. Övriga kan gratis prenumerera på Lagerbladet.

Grafisk formgivning: Selander Production AB, Östhammar
Tryck: Wikströms Tryckeri AB, Uppsala

Om du har frågor om SKB:s verksamhet i din kommun, ring 0173-883 00.

Redaktion

Eva Nevelius, Forsmark
Inger Brandgård, Stockholm
Anna Wahlstéen, Oskarshamn

Kontakt

Eva Nevelius
SKB i Forsmark, Stora Asphällan 4
742 94 Östhammar
Telefon 0173-883 67
eva.nevelius@skb.se
www.skb.se/lagerbladet

Ansvarig utgivare

Eva Nevelius

Huvudkontor

SKB, Box 250, 101 24 Stockholm
Telefon 08-459 84 00
www.skb.se

ISSN 1651-8683

Omslagsbild: Bosse Nirvin håller i tåtarna när stadshotellet blir kontor.

Foto Lasse Modin

Vi tar hand om det svenska radioaktiva avfallet på ett säkert sätt

Svensk Kärnbränslehantering AB – SKB – grundades på 1970-talet av kärnkraftsföretagen. Det är SKB:s uppdrag att ta hand om Sveriges radioaktiva avfall på kort och lång sikt för att skydda människor och miljö. SKB har cirka 500 anställda.

Här finns SKB:

Forsmark

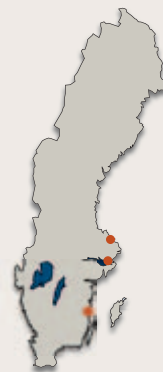
- Slutförvaret för kortlivat radioaktivt avfall – SFR
- Kärnbränsleförvaret planeras
- Utbyggnad av SFR planeras
- Östhammar: SKB Näringslivsutveckling AB

Stockholm

- Huvudkontor
- SKB International AB

Oskarshamn

- Mellanlagret för använt kärnbränsle – Clab
- Kapsellaboratoriet – centrum för utveckling av inkapslingsteknik
- Äspölaboratoriet – forskningsanläggning för geologisk slutförvaring av kärnavfall
- Inkapslingsanläggning planeras
- Kapselabrik planeras
- SKB Näringslivsutveckling AB

25 år i drift

Text Eva Nevelius Foto Lasse Modin

Onsdag 27 april 1988 kl 14.04 åkte det första fordonet lastat med avfall ner i Slutförvaret för kortlivat radioaktivt avfall, SFR, i Forsmark. I år är det 25 år sedan. Tiderna har förändrats. Men förvaret består.

Läs mer ►►

Personalen på SFR huggar in på jubileumstårta. Från vänster Kjell Söderquist, processtekniker, Åke Hörner, underhållsingenjör mekanik, Zandra Woxö, strålskyddstekniker, Åsa Persson, kvalitetssamordnare, och Bengt Vällfors, enhetschef. Åke Hörner har nyligen gått i pension.

Arbetsdag har fogats till arbetsdag. I takt med att åren gått har både människorna och verksamheten förändrats. En trevlig arbetsplats är det fortfarande men pionjärandan är borta. Eller som Åke Hörner uttrycker det:

– Man var ju ung då och det var en helt annan atmosfär.

Åke var med redan från start och minns hur det stora fordonet körde ner automatiskt vid invigningen senare samma år. I tidningsklippen från Upsala Nya Tidning läser vi att det skedde 30 augusti och att 200 gäster närvarade.

Först i världen

SFR, ett förvar för låg- och medelaktivt avfall 50 meter under havsbotten, var det första av sitt slag i världen och intresset var stort från både när och fjärran. Karl-Einar Nyberg, som jobbade kvar till 2010,

fick utöver sina ordinarie arbetsuppgifter snart även axla rollen som guide.

– Så många sydkoreaner som det var, sydkoreaner och japaner. Japanerna skickade till och med lokalbefolkning från Aomori-regionen där man planerade ett liknande förvar hela vägen hit. På samma sätt som SKB senare bussade Östhammarsbor till Oskarshamn för att titta på anläggningarna där, berättar han.

En och annan prominent besökare blev det också för Karl-Einar. Tord Magnuson och prinsessan Christina, syster till kung Carl Gustaf, var några av dem.

På den tiden kunde man ta besökarna med buss hela vägen ner till "Monsens vägg" (se artikel till höger).

– Från början fanns det bara en receptionist, inga vakter. Hon öppnade porten och stängde den samt skötte alla besök, förklarar Karl-Einar.

Receptionisten hette Eva Viktorsson och finns kvar än i dag. Fast nu sitter hon en våning upp på SFR och håller i administrationen därifrån.

Och nya regler för säkerhet och fysiskt skydd gör att den som vill ta sig ner i förvaret måste passera både vakter och kontroller på vägen. En utveckling på gott och på ont i såväl branschen som samhället i stort.

Intensiv deponering

Det som annars verkar ha gjort störst intryck på dem som var med den där första tiden var den intensiva deponeringen.

– Det fanns ett uppdämt behov från kärnkraftverken. De hade sina egna lager med avfall som nu börjat bli fulla. De första åren på 1990-talet deponerade vi cirka 3 000 kubikmeter årligen, berättar Karl-Einar Nyberg.

Brandvarnare tas om hand

I SFR finns inte bara låg- och medelaktivt driftavfall från de svenska kärnkraftverken utan även en mindre mängd radioaktivt avfall från sjukhus, forskning och industri. I framtiden kommer här även att rymmas strålkällorna från en halv miljon hushållsbrandvarnare. Många brandvarnare innehåller americium 241 som är ett radioaktivt ämne (undantaget är optiska brandvarnare). I takt med att antalet brandvarnare ökat skulle de ha kunnat bli ett miljöproblem. Tidigare var det tillåtet att slänga sin vanliga brandvarnare i hushållssoporna. Men sedan början av 2000-talet ska de enligt nya direktiv sorteras som elektronikavfall på en återvinningsstation. Därifrån skickas de till Studsvik som plockar isär dem. Plast och elektronik återvinns. De strålkällor som blir kvar kommer så småningom att tas till SFR för slutförvaring.

Foto Lasse Modin

Upplands doldis

SFR är lite av Upplands doldis som besöksmål. Hit kommer årligen ungefär lika många som besöker trädgården vid Linnés Hammarby.

Under sommaren anländer de flesta besökare till SFR med sommarturerna som utgår från Forsmarks bruk. Under vinterhalvåret handlar det mest om skolklasser och grupper från Östhammars kommun. Men också en stor mängd internationella besökare. Sammanlagt 2012 var det runt 7 000 personer som valde att åka ner i underjorden. De utländska besökarna kom bland annat från Sydkorea, Japan, Polen, Frankrike, Ryssland, Ungern, Kenya, USA, Finland och Kanada.

Foto Eva Navelius

Ny tunnel planeras

I början av 2014 räknar SKB med att kunna lämna in en ansökan om att få bygga ut SFR. Efter utbyggnaden kommer SFR att bli tre gånger så stort som i dag. Utbyggnaden görs framför allt för att ta hand om det rivningsavfall som kommer att uppstå i takt med att gamla kärnkraftverk monteras ner och rivs.

Det projekt som arbetar med utbyggnaden har bland annat funderat på hur man ska kunna ta ner reaktortankar med en vikt av 925 ton, en storlek på sju meter i diameter och en längd av 22 meter i förvaret. Tanken är nu att bygga ytterligare en tunnel utöver de befintliga två. Denna kommer att vara 1 700 meter lång och gå i en bøj ner till den nya delen av förvaret cirka 120 meter ner under havet (blått på bilden).

LAU illustrationer

Deponeringen har på senare år minskat till ungefär 500–1 000 kubikmeter per år. Även när det gäller hur länge anläggningen ska hållas öppen har planerna förändrats.

– Från början tänkte man sig att SFR skulle ha förslutits 2010. Det hängde bland annat ihop med indikationer från regeringen på hur länge kärnkraftverken skulle vara i gång. I dag räknar vi med att SFR kommer att hålla öppet 60 år till, berättar Roger Ingvarsson som arbetat här sedan 1990.

Han minns särskilt tioårsjubileét 1998.

– Då hade man ställt upp en scen nere vid Monsens vägg där delar av Orphei Drängar uppträdde.

I ett SKB Nytt från 1998 berättas det om ”imponerande akustik” och ”en musikupplevelse av högsta klass”. 15 år senare inleder Lagerbladet jubileumsåret med att bjuda personalen på tårta.

Bergvägg sevärdhet förr

Monsens vägg var tidigare en sevärdhet i SFR. Det handlar om en bergvägg där vatten runnit och ett naturligt konstverk skapats. Vattnet ger gynnsamma förhållanden för tillväxt av mikrober, pyttesmå levande organismer som bara kan ses under mikroskop om de inte sitter väldigt många tillsammans – precis som på Monsens vägg. I det här fallet är det sannolikt järnoxiderande och manganoxiderande bakterier som fällt ut respektive oxid ur berget vilket skapat det vackra mönstret i rostrött och svart.

Monsens vägg uppkallades efter den förste platschefen Artur Monsen som särskilt månade om den. Den var tidigare försedd med lampor. Numera stannar de flesta besökare i stället till vid utställningen längre upp i förvaret.

Foto Lasse Modin

PÅ
JOBDET

*» Nu har jag arbetskamrater,
det var man inte bortskämd
med tidigare.«*

Anders bytte egna firman mot fast jobb

Text Eva Nevelius Foto Lasse Modin

Efter att ha kuskat Östhammars kommun runt med den egna elfirman i över 20 år bytte Anders Lindholm bana. Nu är han SFR:s alldeles egen elektriker. Ett helt vanligt halvåtta till halvfyrjobb.

Det har gått ganska så precis ett år sedan Östhammarsbon Anders Lindholm började på Slutförvaret för kortlivat radioaktivt avfall, SFR, i Forsmark. Som underhållstekniker el har han ansvaret för att det lyser i förvaret både över och under jord och att alla system fungerar som de ska. Inget litet jobb precis.

– Tunneln ner är en kilometer lång så det blir mycket och långa ledningar. Nu när SFR börjar bli till åren och ska fortsätta att hållas öppet i 60 år till är det mycket som ska bytas ut och uppdateras. De ledningar som finns nu har ju funnits sedan starten 1988 och framöver kommer vi bland annat att behöva sätta in nya elcentraler, berättar Anders.

Du drev Elbyrån i Östhammar i många år. Hur kom det sig att ni valde att lägga ner företaget?

– Vi hade haft firman länge och jag jobbade tillsammans med min hustru och min svärmor. Det var min svärfars pappa som startade företaget 1932, nästan innan det fanns el. Det är en rätt hård bransch och det blev tyngre och tyngre hela tiden i takt med att konkurrensen ökade. Antingen skulle vi fortsätta att satsa eller också hitta på något annat. Nu blev det så här och min fru fick börja pendla till Uppsala i stället.

Vad är den största skillnaden mellan att vara sin egen och att vara fast anställd?

– Att ha egen elfirma var underbart på somrarna. Man fick vara ute mycket och jag var runt överallt, allt från Alunda till Österby och ut på öarna. Vi gjorde det mesta från nyinstallationer till reparationer och vitvaror. Som egen företagare kunde man styra sin tid mycket och det var bra, framför allt när barnen var små.

– Men man levde med jobbet dygnet runt. När jag gick in på ICA kunde det komma fram kunder och prata jobb och det hände att de ringde på helgerna. Nu när jag åker hem är jag klar med arbetet och jag har över huvud taget fått mer tid hemma än förut. Dessutom har jag arbetskamrater, det var man inte bortskämd med tidigare. Då var det mest kunderna man fick fika med.

Finns det någon skillnad även när det gäller själva arbetet?

– Ja, det är mycket lugnare på SFR. Här är det ett säkerhetstänk hela tiden. Förr kunde man klänga runt på stegar utan att riktigt tänka sig för. Nu är det viktiga inte att det går fort, det ska gå bra! Det skulle naturligtvis bli bra förr också men när man hade en gumma eller en gubbe som stod och tittade över axeln var det viktigt att det gick fort också. Kunderna ville ju inte betala mer än nödvändigt.

Om Anders

Namn: Anders Lindholm.

Ålder: 46 år.

Bor: I hus i Östhammar.

Yrke: En av SFR:s två elektriker eller underhållstekniker el som det heter på SKB.

Familj: Hustrun Ann-Margreth, dottern Sigrid 18 år och sonen Jonathan, 14.

Husdjur: En katt som heter Pelle.

Intressen: Älskar utförsäkring, en hobby som han gärna praktiserar både i Sverige och utomlands. Ibland blir det med familjen, ibland med ett gäng killkompisar.

Svårast med nya jobbet: "Alla förkortningar. Det är otroligt många förkortningar på det här stället"

FAKTA

NÅGRA RADER OM ■■■

... **Aktiviteter i Forsmark 2011-2012**, en bok om allt det som har hänt vid SKB i Forsmark under de här åren. Boken går nu att beställa utan kostnad via vår webbplats eller genom att kontakta Kommunikation i Forsmark på telefon 0173-883 48 eller 0173-883 67.

Vi har också tagit fram en skrift kallad *Verksamheten 2012* som speglar hela företaget. Även den går bra att skicka efter för dig som är intresserad.

Har du missat att köpa boken *Det förlutnas framtid*? Den finns nu till försäljning på Öregrundsbibliotek men det går naturligtvis även bra att ringa till oss om du vill köpa ett exemplar. Boken kostar 200 kronor och pengarna går likasom tidigare oavkortat till sjöräddningen i Öregrund.

Foto Lasse Modin

... **väg 288**. Ett avtal har undertecknats om 288:an som innebär att vägen kan byggas ut till mötesfri landsväg sträckan Hov–Gimo fem år tidigare än vad som förut planerats. Det är SKB, Trafikverket och landstinget som nu gör gemensam sak. Sammanlagt är det 406 miljoner kronor som lånas upp först av landstinget och därefter av SKB när tillstånd till Kärnbränsleförvaret beviljats. Beloppet förskottas till Trafikverket som därmed får möjlighet att tidigare lägga arbetet med vägen. Trafikverket kommer sedan att betala tillbaka pengarna när de finns tillgängliga i verkets budget.

Sträckan Hov–Alunda beräknas nu kunna bli klar 2015. Alunda–Gimo året därpå, alltså i slutet av 2016.

– När våra stora projekt kommer i gång är vi naturligtvis betjänta av att det är lätt att pendla till och från Östhammar och att vägen inte är så farlig som den är i dag. Sedan är det här oerhört viktigt för hela kommunens utveckling, säger Stig Björne ansvarig för mervärden på SKB.

Sträckan Gimo–Börstil finns dock inte med i någon plan ännu enligt Trafikverket. När den kan komma att åtgärdas vet man först i slutet av det här året när Regionförbundet prioriterat bland objekten efter 2014.

”När vi påbörjade den här utredningen hade jag en ganska otydlig bild av Östhammars kommun men nu har jag fått en väldigt positiv bild.”

Samhällsvetaren Helena Lund när hon berättade vid ett frukostmöte om den rapport som Sweco Eurofutures tagit fram om näringslivet och kompetensutvecklingen i kommunen. Läs den i sin helhet på www.skb.se

Foto Lasse Modin

Foto Jenny Holmström

... **Sigrid**, vårt nya transportfartyg för radioaktivt avfall. Som vi tidigare berättat sjösattes Sigrid i oktober vid varvet i Galati i Rumänien där hon byggs. Nu under våren fortsätter installationsarbetena ombord. Dessutom kommer en provtur på Svarta havet att genomföras. För att kunna testas i sitt rätta element måste fartyget då färdas hela vägen genom Donau och ut till havet, en resa som tar nästan ett dygn. Väl där kommer manövringsförmåga, fart och tekniska system att testas.

Innan SKB slutligen formellt tar över fartyget från varvet kommer projektet att säkerställa att hon verkligen uppfyller alla högt ställda krav. Först till sommaren räknar vi med att Sigrid kommer att anlända till sin nya hemmahamn i Oskarshamn.

... tillståndsprövningen.

Våra ansökningar om att få bygga Kärnbränsleförvaret i Forsmark och inkapslingsanläggningen i Oskarshamn ligger hos myndigheterna för prövning. Yttranden från den första remissrunda som genomförts kom in under hösten. SKB har bland annat fått ungefär 300 stora och små frågor från Mark- och miljödomstolen. Senast 2 april i år kommer vi att svara på dem i samlad form.

Samtidigt kommer även ett antal kompletteringar att gå iväg till Strålsäkerhetsmyndigheten. Här svarar SKB löpande på de begäranden som inkommer.

Tillståndsprövningen rullar därefter vidare. Att processen tagit något längre tid än tidigare beräknat är en av anledningarna till att SKB valt att flytta fram tidsplanen för Kärnbränsleförvaret. Planerad byggstart beräknas nu ske senast i början av 2019.

Foto Lasse Modin

... **SKB Summer Camp.** I sommar står SKB som huvudsponsor till ett idrottsläger för barn med det namnet. Här får barn från kommunen en chans att prova på en mängd olika idrotter.

SKB Summer Camp är ett helt nytt koncept som riktar sig till barn mellan 7 och 13 år. Sista veckan på sommarlovet, 12–16 augusti, erbjuds de en vecka fylld med aktiviteter. Lägret arrangeras i Gimo med omnejd (på bilden uppifrån: Lina Sjöberg, Joel Nordström, Maja Smed och Cecilia Holm från Gimo simsällskap).

– Det blir sex olika idrotter där barnen kan välja en som huvudidrott. Halva dagen sysslar de med sin huvudidrott och på eftermiddagen får de prova på en rad andra idrotter och friluftaktiviteter. Vi vill visa på det smörgåsbord med aktiviteter som finns i kommunen och ge dem möjlighet att upptäcka sådant de kanske inte ens visste fanns, säger projektledare Joakim Svensson på Östhammars kommun.

Bakom projektet finns förutom SKB även Upplands idrottsförbund, SISU Idrottsutbildarna och Östhammars kommun. Jonas Wärm från Upplands idrottsförbund som varit i kontakt med de lokala föreningarna räknar med att friidrott, simning, ishockey, fotboll, innebandy och gymnastik kommer att stå på programmet.

Att delta i lägret kostar 800 kronor. Deltagarna får en T-tröja, vattenflaska, lunch och mellanmål varje dag samt möjlighet att åka med SKB Summer Camp-bussar från Alunda, Öregrund, Östhammar eller Österbybruk till Gimo. Gå in på www.skbsummerncamp.se om du vill anmäla ditt barn till lägret.

ETT ÖGONBLICK ■ ■ Håkan Andreasson, anläggningschef, SFR.

Text Eva Nevelius Foto Elina Meuller

För en tid sedan berättade SKB att man misstänker att det finns lågaktivt avfall från 1980-talet där dokumentationen inte stämmer överens med innehållet i Slutförvaret för kortlivat radioaktivt avfall (SFR) i Forsmark. Det handlar om runt 2 900 fat i 75 containrar.

Vad grundar sig misstanken på?

– Leverantören av avfallet har haft ett stort projekt där man har röntgat och gått igenom historiskt avfall av samma typ som vi har deponerat i vår anläggning. Man har då funnit att delar av avfallet inte överensstämmer med

den dokumentation som finns för materialet. Bland annat fanns det vätskor och kvicksilver som inte skulle vara där.

Vad består avfallet av?

– Det handlar om väldigt lågaktivt avfall i form av sopor och skrot från industri, forskning och sjukvård. Innan det kom till oss hade det lagts i 100-litersfat som gjutits in i betong i 200-litersfat. Det placerades därefter i containrar som hanterats av oss och deponerats i en av våra bergssalar i SFR 50 meter under havsbotten.

Vad är det ni vill göra nu?

– Vi måste gå till botten med det här och se hur det faktiskt förhåller sig. Om det visar sig att dokumentationen inte stämmer kan det bli aktuellt att ta upp avfallet igen och särskilja

det för att få veta exakt vad det innehåller.

Vad innebär det här för säkerheten i anläggningen?

– För den kortsiktiga säkerheten ingenting. Vi har haft avfallet hos oss i 15 år utan några bekymmer och det innebär ingen säkerhetsrisk i dag. Det är för den långsiktiga säkerhetens skull som vi måste räkna på det och se om det kan vara placerat i anläggningen i framtiden.

Vad har hänt sedan ni upptäckte detta?

– Vi har en ständig dialog med både leverantören och Strålsäkerhetsmyndigheten för att se vad vi kan göra och hur vi ska åtgärda detta. Vi vill bland annat se om vi kan hitta mer information i den dokumentation som finns från när avfallet tillverkades.

Med långa skär på **Roslagens isar**

Text Cenneth Sparby Foto Lasse Modin

Långfärdsskridskoåkning har på senare år vuxit allt mer i popularitet. Och den här vintern bjöd stundtals på riktigt bra åkning. En vinterdag i januari följde vi i skären efter Jörgen Lönnies, affärsutvecklare på SKB Näringslivsutveckling.

[Läs mer](#) ►►

Jörgen Lönnies, här med Bo Ericsson och Håkan Andersson, njuter av stunderna på isen.

Jörgen Lönnies står leende på en spegelblank is ute på en av havsvikarna utanför Vaddö och bara njuter. Så fort han får en ledig stund – när isarna väl ligger – ger han sig ut på tur. Det sker allra helst med hustrun Anita, eller några av kompisarna i Östhammars Skrinnare, den ideella förening han är verksam i sedan många år tillbaka.

– Det är sådana här dagar som gör livet extra gott att leva, och som är en av anledningarna till att jag flyttade med familjen från Jämtland till Roslagen för drygt tio år sedan.

Jörgen bor i Östhammar och sysslar med företagsfrågor på SKB Näringslivsutveckling.

– Jag har arbetat som rådgivare åt småföretag i stort sett hela mitt liv, och även med regionala utvecklingsfrågor på olika myndigheter, berättar Jörgen samtidigt som vi skrinna med stora svepande skär söderut längs Lidöfjärden.

– Jag stortrivs verkligen med jobbet, säger han i nästa andetag och kisar mot solen som flyktigt tittar fram mellan molnen. Det känns bra att kunna bidra till att företag i regionen växer och utvecklas i en positiv riktning.

Turerna ger energi

När han flyttade till Östhammar började Jörgen åka långfärdsskridskor ganska så omgående. Det blev en mer än fullgod ersättning för skid- och skoterturerna i fjällen. Långfärdsskridskoturerna ger energi och skaparkraft i mängd för både arbete och fritid.

– Jag har förvisso alltid älskat skärgården på sommaren och det var det

egentliga skälet till att vi flyttade hit. Nu för tiden tycker jag att skärgården är minst lika fin och fantastisk på vintern. Finns det bra isar så är jag ute nästan varje helg.

Som skridskoåkande Roslagsbo blir man enligt Jörgen lätt bortskämd med havet som närmsta granne. Men små insjövattnen och Mälärvikar är inte att förakta.

Ytterskärgården höjdpunkt

Säsongen börjar ofta redan i slutet av november med åkning på små vattendrag som Gisslaren och Vällan, vidare till Ekoln och Mälaren, för att i januari lyckligt kunna skrinna vidare över mindre havsvikar och fjärdar.

– Höjdpunkten är sedan när vi kan njuta av den fantastiska ytterskärgården på Gräsös östra sida.

Första turen den här säsongen gick ett par veckor efter årsskiftet. Goda vintrar brukar isen ligga fram till slutet av mars, ibland ända in i april.

– Men då får det räcka, för sedan är det ju dags att ta fram båten och förbereda sommarens turer på havet ...

Jörgen Lönnies, Håkan Andersson och Bo Ericsson skrinna gärna tillsammans.

Isigt värre i Forsmark

Det har varit en del riktiga isvintrar sedan 2002. Det visar SKB:s data över när isen lägger sig och när den går upp i Forsmarksområdet. För i år finns ännu inget facit när det här skrivs, men vi vet att isen lade sig runt 3 december före jul.

Vissa vintrar ligger isen i havsviken vid Slutförvaret för kortlivat radioaktivt avfall, SFR, bara några veckor eller ännu mindre. Andra ligger den länge, länge och tycks aldrig vilja släppa sitt grepp.

Istäcket hör till sådant som SKB hållit koll på ända sedan platsundersökningen för ett slutförvar för använt kärnbränsle inleddes 2002. Varje år har man kontrollerat när isen lägger sig och när den går upp i sjön Eckarfjärden och i havsviken vid SFR.

Vanligen lägger sig isen först i december-januari i havsviken utanför SFR. Men 2010 lade sig isen så tidigt som i slutet av november. Den vintern låg istäcket också flest dagar i havsviken, 135 stycken. Som längst har isen legat till och med 24 april. Det skedde 2006.

Stort väderintresse

SKB:s intresse för klimat, väder och vind är stort och i början av det här året monterades en ny vädermast upp i Forsmark, Labbomasten. Den ska så småningom ersätta Högmasten som finns på den plats där Kärnbränsleförvaret är tänkt att ligga, i Söderviken.

Väderdata i långa serier är viktiga vid analyser av säkerheten i det framtida Kärnbränsleförvaret och för att beräkna hur förvaret kommer att påverka den omgivande miljön.

– Vädret påverkar vattenbalansen i området. Mätvärdena ger oss en bild av vattnets kretslopp, hur det strömmar på ytan, i jorden och berget. Och det är kunskap som vi behöver för våra analyser, förklarar **Susanne André**, ansvarig för den här formen av undersökningar på SKB i Forsmark.

Östhammars Skrinnare

Östhammars Skrinnare har cirka 250 medlemmar. Målet är att inspirera till skridskoåkning samt förmedla information och iskunskap så att medlemmarna ska känna sig trygga att genomföra egna turer i mindre grupper.

Du kan läsa mer på www.skrinnare.se

Gammalt hotell blir nytt kontor

Text Kajsa Prim Foto Lasse Modin

Nu är SKB i gång med renoveringen av före detta Stadshotellet. Om några månader flyttar vi in i det nya kontoret. Följ med Lagerbladet på en förhandstitt bakom "byggplanket". ▶▶

Den före detta restaurangen kommer att byggas om till SKB:s nya utställningslokal.

Vi går in genom stora entrén. Dörren kärvar lite när Bosse Nirvin sätter nyckeln i låset. Det är mer än fem år sedan stadshotellet slog igen och sedan dess har huset i princip stått oanvänt.

Bosse Nirvin är Östhammarsbo sedan många år tillbaka. I vanliga fall arbetar han för SKB International. Men han har fler talanger. Det är han som gjort ritningarna till ombyggnaden.

– Det första vi ska göra är att höja taket i före detta köket, där det ska bli aula, berättar han. Vi har haft folk här för att undersöka om det är genomförbart, och det är det.

Karuselldörr

Han vecklar upp ritningarna som han bär under armen och visar var vi är.

– Rakt fram blir det reception, säger han och pekar på den gamla hotellreceptionen, som fortfarande står kvar. Till höger, i före detta restaurangen, ska vi ha utställningslokal. Och så får vi Östhammars första karuselldörr.

Utställningen blir en central punkt

i det nya kontoret – husets hjärta. Den ska vara öppen för alla, en mötesplats dit man bara kan slinka in eller förboka en guidad visning.

– Här ska vi berätta om våra anläggningar men också ge en framtidsbild av SKB:s verksamhet i Östhammars kommun, berättar Ann-Kristin From vid kommunikationsavdelningen i Forsmark, och tillägger att barnen ska få sin egen plats.

– Vi planerar att skapa en särskild hörna där de kan leka och rita när föräldrarna blir guidade runt.

Ny färg på fasaden

De flesta av kontorsrummen kommer att ligga på övre plan.

– 44 arbetsplatser har vi ritat in. Och i källaren ska SKB bland annat ha sitt stora arkiv, och kanske ett litet gym, säger Bosse Nirvin.

Även fasaden får en rejäl ansiktslyftning med en annan färg, förmodligen äggskalsvit. Burspråken mot Norra Tullportsgatan blir troligen grå.

Inflyttningen kommer att ske i etapper

med början under försommaren. Kommunikationsavdelningen är först ut. Ann-Kristin From och hennes kollegor ser fram emot att komma in till stan.

– Under de närmaste åren ska SKB växa i kommunen och bli en stor arbetsgivare. Då är det viktigt att vi finns och syns där människor rör sig. Vårt arbete bygger på nära kontakter med människor och goda relationer till det omgivande samhället, säger hon.

Ett levande centrum

En del Östhammarsbor oroar sig över chansen att få till ett större hotell i tätorten är borta nu. Men Margareta Widén Berggren, kommunalråd (S), menar att det finns hopp.

– Vi fortsätter att på olika sätt arbeta för det. Men det gamla stadshotellet hade inte tillräcklig beläggning, det är bara att konstatera, och det fanns ingen som var villig att ta över. Att SKB etablerar sig i tätorten ser jag som mycket positivt. Det betyder fler arbetstillfällen, ökad köpkraft, ett mer levande centrum och förhoppningsvis en ökad inflyttning.

Det är mycket jobb som återstår innan köket kan bli en aula.

På det här dansgolvet har många Östhammarsbor tagit sig en svängom.

Telefonväxeln såg nog dagens ljus ungefär samtidigt som huset – i mitten av 80-talet.

Fakta Stadshotellet

Det har varit hotell på Norra Tullportsgatan ända sedan 1808. Redan 1896 diskuterades i Östhammars Tidning att riva Hötél Rydberg och bygga nytt nere vid vattnet. Men så blev det inte. Hotellet drevs vidare till i början av 1980-talet. Då blev det utdömt, bland annat på grund av bristande brandsäkerhet, och de fina gamla byggnaderna revs. 1984 byggdes nuvarande kvarteret Stadskällaren, som det kallas. Efter flera ägarbyten och konkurser stängde stadshotellet slutligen 2007.

Norra Tullportsgatan med stadshotellens två byggnader på höger sida. Bilden är ett vykort från 30–40-talet.

Vad tycker du om att SKB startar kontor i Östhammar?

Har du minnen från tiden när det var hotell?

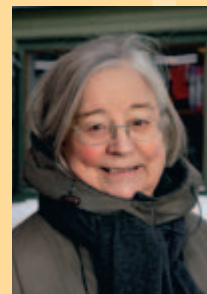
Annika Andersdotter,
ägare till Adas kaffestuga:

– Det blir ett lyft för hela kommunen att huset, som stått öde så länge, befolkas. Det blir så bra, så bra. Jag har bara bott i Östhammar i sju år så jag har inga egna minnen från hotelltiden.

Kenneth Berggren:

– Det är bra att det blir lite mer liv och rörelse i samhället. Att det händer något. Jag och min före detta fru hade vår fest inför bröllopet på stadshotellet. Mina bröder envisades med att fylla på hennes glas, men hon var smart och hällde ut det i smyg över axeln.

Kerstin Westin:

– Det är roligt att det återigen blir aktivitet i huset. Synd, att det inte blev bostäder som planerat, men bra att det blir arbetstillfällen. Jag är inflyttad till Östhammar, men hann ändå med en 50-årsfest på stadshotellet och flera jazzkonserter innan det stängde.

Ingrid Wigstrand är projektledare för WANO:s granskning.

Skarpa ögon på SKB

Text Eva Nevelius Foto Lasse Modin

I början av mars kom 13 personer från WANO till SKB:s anläggningar i Forsmark och i Oskarshamn. Med stor noggrannhet granskar de allt från driften till hur ledningen styr verksamheten. Resultatet blir en lista med förbättringsområden.

Slutförvaret för kortlivat radioaktivt avfall, SFR i Forsmark, liksom Mellanlagret för använt kärnbränsle, Clab i Oskarshamn, är säkra anläggningar med en fungerande driftsorganisation. De granskas ständigt bland annat av myndigheterna.

– Men vi är knappast bäst i världen på allt och det är den måttstocken WANO använder sig av, förklarar Ingrid Wigstrand som är SKB:s projektledare för granskningen.

WANO är kraftindustrins egen organisation som bildades några år efter kärn-

kraftsolyckan i Tjernobyl. Målsättningen var att hjälpa till att förbättra kärnsäkerheten i medlemmarnas anläggningar. Det sker bland annat genom att utföra granskningar hos varandra.

Från flera länder

Medlemmarna i den grupp som besöker SKB i Sverige kommer från bland annat Frankrike, England och Kina. Sedan SKB blev medlem i WANO 2011 har vi också bidragit genom att skicka vår personal till anläggningar som granskats på andra håll i världen.

– En sådan här granskning är som en internrevision. Den grupp som kom till oss består av 13 personer från olika kärntekniska anläggningar runt om i världen och har jobbat länge inom industrin. Nu ger de oss råd utifrån sina erfarenheter och sin kunskap, förklarar Ingrid Wigstrand.

Hon berättar att SKB själv valt att genomföra en WANO-granskning. Även internt jobbar personal och ledning ständigt med förbättringar. Men ibland kan det vara nyttigt att få andra ögon som ser utifrån på den verksamhet som bedrivs.

– Det är kanske just det som är själva poängen. Vi går där varje dag och experterna från WANO gör det inte. De refererar mycket till sin egen verksamhet och säger: Så här gör vi? Varför gör ni så här? De går runt överallt i anläggningarna och jobbar sig uppåt i organisationen, förklarar Ingrid Wigstrand.

Konstruktiv kritik

Sammanlagt pågår granskningen under nästan tre veckor. Både SFR i Forsmark, mellanlagret Clab i Oskarshamn och huvudkontoret i Stockholm besöks. Resultatet blir en lista med konkreta råd och konstruktiv kritik för organisationen att gå igenom och analysera.

Om ett och ett halvt år kommer granskningen att följas upp. Senast då ska påpekandena vara åtgärdade.

Ingrid Wigstrand tror att granskningen kommer att ge många och stora positiva effekter.

– Genom att det är kollegor i branschen med egna erfarenheter av liknande verksamheter, får vi hjälp att fokusera på rätt saker. Vi får en knuff framåt att verkligen ta tag i problem som vi har och åtgärda dessa, säger hon.

Fotnot: Granskningen pågick för fullt vid denna tidnings pressläggning.

WANO, World Association of Nuclear Operators, är en ideell organisation med målet att öka säkerheten i medlemmarnas anläggningar och att hjälpa sina medlemmar att nå de högsta nivåerna av driftsäkerhet och tillförlitlighet.

Posivas vd Reijo Sundell var för en tid sedan på besök vid SKB:s anläggningar i Oskarshamn. Här på Kapsellaboratoriet.

Lika men ändå olika

Text Eva Nevelius och Jimmy Larsson-Hagberg Foto Curt-Robert Lindqvist

I slutet av 2012 lämnade Posiva, SKB:s motsvarighet i Finland, in sin ansökan om bygglov för slutförvaret för använt kärnbränsle i Olkiluoto. Sverige och Finland ligger långt framme på området. Men en hel del skiljer också de två länderna åt.

Olkiluoto är en ö vid Bottenhavet i Eurajoki (på finska Eurajoki) kommun. Här finns ett kärnkraftverk med två reaktorer och en som är under byggnation. I framtiden planeras också för ett slutförvar för använt kärnbränsle och en inkapslingsanläggning.

Forskningsanläggning först

Men till skillnad från Sverige har man redan satt spaden i jorden. För åtta år sedan påbörjades schaktningen ner i berget i forskningssyfte. Nu vill Posiva gå vidare och har ansökt om tillstånd att få utöka forskningsanläggningen Onkalo till ett riktigt slutförvar för använt kärnbränsle. Posivas vd Reijo Sundell var för en tid sedan på besök vid SKB:s anläggningar i Oskarshamn och fick då svara på vad som skiljer Finland och Sverige åt.

– Processen är lite annorlunda i Finland, vi har redan fått principbeslut för platsen i Eurajoki. Där kan jag tycka att

vi har en fördel, då vi redan nu kan bygga Onkalo som i framtiden kommer att vara en del av slutförvaret.

Finland har även ett principbeslut om att använda sig av den svenska KBS-3-metoden där använt kärnbränsle placeras i kopparkapslar omgivna av bentonitlera cirka 500 meter ner i urberget.

Att bygglovsansökan nu lämnats in har inte orsakat några större rubriker i Finland. Frågan har under åren som gått inte heller väckt någon nämnvärd debatt.

”Pragmatisk inställning”

Reijo Sundell använder ordet ”pragmatisk” när han beskriver inställningen i Finland. Samma sak säger Tomas Lehtimäki, geofysiker, och Liisa Wikström, geolog, vid SKB i Forsmark som tidigare varit verksamma i Olkiluoto.

– Det är nog ganska typiskt för Finland att man gärna vill börja göra saker direkt i stället för att prata, planera och disku-

tera i all evighet, säger Tomas Lehtimäki som numera bor i Östhammar.

Och Liisa Wikström säger att hon tror att det finns en relativt stor förståelse hos lokalbefolkningen.

– Finland har varit självständigt under en ganska kort tid historiskt sett. Det har nog gjort oss medvetna om att saker och ting kan förändras och att samhället inte kommer att se likadant ut för alltid. Då inser man också att avfallet är tryggare under jord.

Posivas bygglovsansökan ska nu granskas av myndigheterna, något som beräknas ta ett och ett halvt till två år. I Sverige lämnade SKB in ansökan om att få bygga Kärnbränsleförvaret i Forsmark 2011 och det kommer troligen att ta ytterligare några år innan myndigheternas prövning är klar.

Läs mer om slutförvarsfrågan i andra länder ►►

Uppskjuten process i Danmark

DANMARK. Danmark har ingen kommersiell kärnkraft. Men radioaktivt avfall finns det trots allt. Det handlar om omkring 5 000 tunnor som kommer dels från forskning (bland annat från nerlagda forskningsreaktorer), dels från vården. Tunnorna lagras vid Risö-anläggningen norr om Roskilde.

En handfull kommuner har pekats ut som lämpliga för ett slutförvar av landets geologiska expertis, Bornholm, Skive, Struer, Kerteminde och Lolland. Men ingenstans har förslaget tagits emot med någon större entusiasm, enligt Sydsvenskan.

Två av dessa platser skulle ha valts ut som slutkandidater nu under januari. Men så meddelade hälsoministern att beslutsprocessen ska ändras. Urvalet kommer att skjutas upp tills en strategisk miljöanalys föreligger i slutet av året. Flera olika alternativ ska undersökas, däribland fortsatt mellanlagring av avfallet.

Information på Woodland Cree i Kanada

KANADA. "Kakanawapatenow Kakanata isichikewin ote nikan itotamasawin kakisapata pimi". Så kan det låta när SKB:s motsvarighet i Kanada, NWMO (Nuclear Waste Management Organization) berättar hur man ska ta hand om använt kärnbränsle på lång sikt på Woodland Cree, ett av landets ursprungsspråk. I Kanada körde processen fast i slutet av 1990-talet. 2010 startade man en ny platsvalsprocess och uppmanade kommuner att frivilligt anmäla sitt intresse för att få veta mer om ett slutförvar. Nu har ansökningstiden gått ut och 21 intresserade kommuner finns.

Ursprungsbefolkningen som består av både indianer och inuiter har en särställning enligt kanadensisk lag. På NWMO säger man sig vilja tillvarata ursprungsbefolkningens traditionella kunskap och inkorporera den i sitt arbete.

Även Kanada tänker sig geologisk slutförvaring cirka 500 meter ner i urberget. Östhammars kommun har haft en hel del kontakt med Kanada och Jacob Spangenberg (C), kommunalråd, var på besök vid en internationell konferens så sent som i höstas. Där fick han bland annat träffa lokala politiker.

– Kanada befinner sig ungefär där vi befann oss för 20 år sedan och från kommunernas sida är de väldigt nyfikna på hur vi har jobbat här i Sverige. Mitt budskap till dem är att om man går in i en sådan här process gäller det att skaffa sig kunskap för att förstå processen ur kommunens perspektiv.

Informationen går andra vägar i Spanien

SPANIEN. Spaniens motsvarighet till Slutförvaret för kortlivat radioaktivt avfall, SFR, i Forsmark heter El Cabril och ligger nordväst om Cordoba. Hit åkte tre representanter från Regionförbundet i Kalmar tillsammans med Jenny Rees, Ann-Kristin From och Olle Zellman som sysslar med samhällskontakter på SKB i november förra året.

Ann-Kristin From från SKB i Forsmark såg vissa skillnader mellan det svenska och det spanska sättet att arbeta.

– Enresa jobbar mycket med att informera den politiskt tillsatta borgmästaren. Därefter är det borgmästaren som får stå för informationen till invånarna. Vi på SKB i Forsmark och Oskarshamn pratar naturligtvis också med lokalpolitikerna men har dessutom mycket direktkontakt med de närboende och befolkningen.

El Cabril togs i drift 1992. Dessförinnan hade radioaktivt avfall förvarats i en nerlagd urangruva i närheten sedan 1961. I december 2011 valde Spanien också en plats för ett centraliserat mellanlager för använt kärnbränsle och annat högaktivt avfall, byn Villar de Cañas sydost om Madrid.

Lika men ändå olika

Få närboende i Kina

KINA. Titta på den här bilden. Här bor den närmast berörda familjen när Kina nu planerar för anläggandet av ett underjordiskt berglaboratorium för att forska om möjligheterna att slutförvara högaktivt avfall. Platsen heter Beishan och ligger långt ut i Gobiöknen.

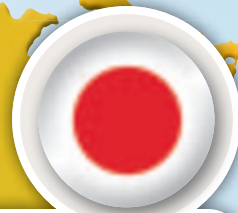
Utöver den enda nomadfamilj som lever ett par kilometer från borrhållsplatserna finns det knappast någon befolkning i Beishan. Det är inte så konstigt. Klimatet är nämligen extremt med ner till minus 40 grader på vintern och upp till plus 40 på sommaren.

– Platsen ligger åtta och en halv mil från närmaste tätort, en stad som heter Yumen City. Det tog fyra timmar att ta sig till Beishan med fyrhjulsdriven bil på vad som ibland liknade en väg, ibland var ren öken, berättar Claes Thegerström SKB:s förra vd som numera arbetar som konsult.

Han var på besök före jul och fick då se bland annat det 15-tal borrhål som borrhållsplatserna i Beishan, en mindre omfattande variant av de platsundersökningar som SKB genomfört i både Forsmark och Oskarshamn.

Bygget av ett berglaboratorium är tänkt att starta 2016. Någon gång runt 2040 hoppas man även kunna bygga ett slutförvar på samma plats. Den metod som kan komma att användas liknar den svenska metoden med kopparkapslar inbäddade i bentonitlera i kristallint urberg.

Nomadfamiljen har fått besök och ska vara informerade om planerna.

Sloknat intresse väcktes på nytt

JAPAN. SKB:s tidigare platschef i Forsmark, Kaj Ahlbom, reste flera gånger till Japan på uppdrag av SKB International, före 2011. Japanerna var då mycket intresserade av acceptansfrågorna och hur man i Sverige informerat lokalbefolkningen. Kaj Ahlbom kunde bland annat berätta om tidningen Lagerbladet, uppsökande verksamhet och närboendeträffar med gott kaffe.

Efter tsunamin och det efterföljande kärnkraftshaveriet i Fukushima blev det svårare att diskutera valet av plats för ett slutförvar för högaktivt avfall eller använt kärnbränsle i Japan. Intresset för att köpa tjänster av SKB International minskade. Men under 2012 vaknade det till liv igen.

– Platsvalsfrågan komplicerades än mer efter olyckan som en följd av bristande förtroende för såväl industrin som myndigheter och politiker. De japanska organisationerna fokuserar i nuläget i stället på forskning och utveckling. De arbetar ännu mer intensivt på det området bland annat som en följd av det som hände i Fukushima. I dag är de en lika stor kund hos oss som före 2011, berättar Magnus Holmqvist, vd på SKB International.

Fotnot: SKB International är ett helägt dotterbolag som sysslar med att sälja SKB:s kunskaper till världen.

Var med och fira Lagerbladet!

Till sommaren är det dags för jubileum, då firar Lagerbladet i sin nuvarande form tio år! Därför vill vi passa på och fråga dig, som läser Lagerbladet, om det är något särskilt i tidningen du gillat från de gångna tio åren. Har du något reportage eller artikel som du särskilt minns? Eller kanske har du något önskerreportage som du ännu inte fått läsa i Lagerbladet.

Ring, mejla eller skicka ett vanligt brev, märkt med "Utlottning Lagerbladet Östhammar". Kanske publicerar vi ditt inlägg i nästa nummer av tidningen eller så sparar vi ditt tips till kommande nummer.

Bland bidragen som anländer till oss **senast 22 april**, lottar vi ut fem badlakan och fem termosar.

Skicka ditt bidrag till:

 SKB i Forsmark, Eva Nevelius
Stora Asphällan 4, 742 94 Östhammar

 lagerbladet@skb.se

 0173-883 67

Psssst ... du vet väl att du kan läsa tidigare nummer av Lagerbladet på webben: www.skb.se/lagerbladet